

T.C.
AİLE VE SOSYAL HİZMETLER BAKANLIĞI
Strateji Geliştirme Başkanlığı

7/55120
GK 63

Sayı : 30671023-610- 17
Konu : Soru Önergesi (7/55120)

21... 10.1.2022

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

İlgi : 10.12.2021 tarihli ve 925762 sayılı yazınız.

İlgi yazı ekinde alınan Adana Milletvekili Sayın Tulay HATIMOĞULLARI ORUÇ tarafından Bakanlığımıza yöneltilen 7/55120 Esas Numaralı yazılı soru önergesine, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 99 uncu maddesi uyarınca hazırlanan cevabi yazımız ekte sunulmuştur.

Bilgilerinize arz ederim.

Derya YANIK
Bakan

Ek: Cevap Metni (5 sayfa)

Adana Milletvekili Sayın **Tulay HATIMOĞULLARI ORUÇ**'a Ait 7/55120 Esas Numaralı
Yazılı Soru Önergesine İlişkin Cevap Metni

Bakanlığımız engelli bireylerin istihdamına ve toplumsal hayata etkin olarak katılımına büyük önem vermektedir. Bu kapsamda, çeşitli politikalar belirlemekte ve uygulamaktadır.

Yıl içerisinde yapılacak engelli memur atamaları kamu kurum ve kuruluşlarının taleplerine göre belirlenmektedir. İlgili mevzuat uyarınca kamu kurum ve kuruluşları bir sonraki yıl için engelli memur alımı yapacakları münhal kadrolarını; ilgili yılın ekim ayı sonuna kadar elektronik ortamda sisteme girmekle yükümlüdür.

Engelli vatandaşlarımızın işçi olarak istihdamı, 4857 sayılı İş Kanununun 30 uncu maddesi hükümleri uyarınca yapılmaktadır. İşverenlerin yükümlülüklerini yerine getirmemesi durumunda 4857 sayılı Kanunun 101 inci maddesine istinaden yaptırım uygulanmaktadır. Tahsil edilen ceza paraları engellilerin kendi işini kurmaları, engellinin iş bulmasını sağlayacak destek teknolojileri, engellinin işe yerleştirilmesi, işe ve işyerine uyumunun sağlanması ve bu gibi projelerde kullanılmaktadır.

Kamudaki engelli işçi kontenjanı 4857 sayılı İş Kanununun 30 uncu maddesi uyarınca %4, engelli memur kontenjanı 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun 53 üncü maddesi uyarınca %3 olarak uygulanmaktadır.

Engelli bireylerin toplumsal hayata katılım ve uyumunu artırmanın en önemli ayaklarından biri erişilebilirliktir. Bakanlığımız erişilebilirlik standartlarının düzenlenmesi, uygulanması, izlenmesi ve denetiminden sorumlu bakanlıklardan bir tanesidir. 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun ile kamu kullanımına açık binalar, açık alanlar ve şehir içi toplu taşıma araçlarında erişilebilir düzenlemeler yapılması için sorumlulara süre verilerek, erişilebilirlikle ilgili olarak ilk kez mevzuatta yaptırım düzenlenmiştir.

Söz konusu Kanunun geçici 2 nci maddesi ile kamu kullanımına açık binalar, mevcut tüm yol, kaldırım, yaya geçidi, açık ve yeşil alanlar, spor alanları ve benzeri sosyal ve kültürel alt yapı alanları ile gerçek ve tüzel kişiler tarafından yapılmış ve umuma açık hizmet veren her türlü yapıların ilgili kurumlar ve kişiler tarafından sekiz yıl içinde erişilebilir hale getirilmesi zorunluluğu getirilmiştir.

Anılan Kanunda 4.7.2012 tarihinde 6353 sayılı Kanun ile yapılan düzenlemeyle, erişilebilirliğin izlenmesi ve denetlenmesi görevi komisyona verilmiş, Kanuna istinaden hazırlanan Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği 20.7.2013 tarihinde yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Yönetmeliğin uygulanması için illerde valilikler bünyesinde oluşturulan vali veya vali yardımcısı başkanlığında Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları kurulmuştur.

Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Yönetmeliği'nin 4 üncü maddesinde Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Formlarının Bakanlığımızca belirleneceği hükme bağlanmış olup umuma açık hizmet veren her türlü yapılar ve açık alanlar ile toplu taşıma araçlarının denetlenmesi sürecinde kullanılması için 2016/7 sayılı Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Formları Genelgesi; ayrıca 2017/4 sayılı "5378 Sayılı Engelliler Hakkında Kanunun Geçici 3 üncü Maddesi Kapsamında Verilecek İdari Para Cezalarının Uygulanması ve Diğer Hususlar Genelgesi" yayımlanmıştır.

Diğer taraftan, Bakanlığımız merkez teşkilatı hizmet binası da erişilebilirlik standartları açısından uygun hale getirilmiş olup, mevzuat açısından herhangi bir eksiklik bulunmamaktadır.

Engellilerin ulaşımı ve kullanımına uygun olmayan yapıların uygun şekle getirilmesine yönelik proje değişiklik taleplerinin değerlendirilmesi için oluşturulacak komisyonun teşkili, çalışma usul ve esasları ile engellinin kullanımından sonraki süreçle ilişkin hususları belirlemek için Yapılarda

Özürliülerin Kullanımına Yönelik Proje Tadili Komisyonları Teşkilî Çalışma Usul ve Esasları Hakkında Yönetmelik ise 22.04.2006 tarihinde yayımlanmıştır.

Engelliler Hakkında Kanunun geçici 3 üncü maddesinin beşinci fıkrasına istinaden, 13.01.2017 tarihli ve 29947 sayılı Resmi Gazete’de “Şehirler Arası Yolcu Taşıma Hizmeti ile Şehir İçi Servis ve Turizm Taşımacılığı Hizmetinin Erişilebilir Hale Getirilmesine Dair Yönetmelik” yayımlanmış olup, okul servis taşımacılığı konusunda ve yolcu taşıma hizmeti sağlayıcılarına yönelik gerekli tedbirleri içermektedir.

Erişilebilirlik ile ilgili bilgi ve bilinç düzeyinin artırılması amacıyla 2011 yılından bu yana 14 bine yakın yönetici ve teknik personele erişilebilirlik eğitimi verilmiştir.

Ayrıca çocukların erişilebilirlik ihtiyaçlarının yetişkinlerden farklı olması nedeniyle, bu ihtiyaçların karşılanmasına yönelik standartların belirlenmesi amacıyla, diğer ülkelere de örnek teşkil eden “Çocuklar İçin Erişilebilirlik Rehberi” hazırlanmıştır.

Binaların, erişilebilir hale getirilebilmesi için yapılması gerekenlerin rapor olarak temin edilmesini sağlayacak ve erişilebilirlik belgesi alınmasını teşvik edecek bir formül olan Erişilebilirlik Değerlendirme Modülü (ERDEM) kullanıma açılmıştır.

Bakanlığımızca tüm Bakanlıklara ve ilgili kurumlara her yıl bütçe hazırlık döneminde “erişilebilirlik ödeneğine yer verilmesi” konusunda hatırlatma yazısı gönderilmektedir. Ayrıca Bakanlığımızın talebi üzerine Hazine ve Maliye Bakanlığı tarafından erişilebilirlik ile ilgili harcamaların izlenebilmesi için fonksiyonel sınıflandırmanın dördüncü düzeyinde “10.1.2.05 Engellilerin Erişilebilirliğinin Sağlanması Amacıyla Yapılacak Giderler” kodu açılarak 2018 bütçe hazırlıkları kapsamında kamu kurum ve kuruluşları tarafından ilk kez kullanılmaya başlanmıştır.

Diğer taraftan; 2017 yılında “E-Devlet Hizmetlerinin Erişilebilirliği Çalıştayı” düzenlenerek, engellilerin ve yaşlıların bilgi ve iletişim teknolojilerine erişimde yaşadığı sorunlar tespit edilmiştir. Çalıştayı ardından “Web Erişilebilirliği Kontrol Listesi-A Seviyesi” taslağı hazırlanmış, ilgili kurum, üniversite ve sivil toplum kuruluşlarının görüşlerine açılmıştır. Tüm bunlarla birlikte Bakanlığımız web sayfası erişilebilir olarak tasarlanmıştır.

Kamu kurumlarının web sayfalarının erişilebilir olarak tasarlanması ve mevcutların erişilebilir hale getirilmesi ve konu ile ilgili farkındalık oluşturmak için Bakanlık olarak çalışmalarımız devam etmektedir. Bu kapsamda 26.10.2020 tarihinde Bakanlığımızca tüm bakanlıklar ve bakanlıkların bağlı, ilgili ve ilişkili kurumlarında görev yapan 210 web içerik yönetim sistemi görevlisi ve birim sorumlusu/şube müdürleri katılımı ile “Web Erişilebilirlik Eğitimi” gerçekleştirilmiştir.

Bakanlığımız erişilebilirlik ile ilgili ulusal politikaların belirlenmesi, mevzuatın hazırlanması ve bu politikaların hayata geçirilmesi için kurum ve kuruluşlar arasında koordinasyon ve iş birliğinin sağlanması ile yükümlü bir kurumdur. Erişilebilirliğin uygulanması tüm kurum ve kuruluşların görev ve sorumluluğundadır.

Ayrıca, Erişilebilirlik İzleme ve Denetleme Komisyonları tarafından verilen erişilebilirlik belgesi listesine <https://aile.gov.tr/eyhgm/sayfalar/hizli-erisim-erisilebilirlik/> adresinden ulaşılabilir.

Engelli bireylerin insan hak ve özgürlüklerinden tam ve eşit şekilde yararlanmasını öngören Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme (EHİS) ülkemiz tarafından 2009 yılında, Sözleşmeye Ek İhtiyari protokol ise 2015 yılında onaylanmıştır. EHİS’in 33 üncü maddesi gereği odak kurum olan Bakanlığımız, Sözleşme’nin uygulanmasının teşvik ve temin edilmesi ile izlenmesini sağlamak üzere ilgili ve sorumlu taraflarla iş birliği içinde çalışmalar yürütmektedir.

Türkiye’nin engelliler politikasına ilişkin temel bakış açısının ortaya konulduğu ve engellilik alanında çerçeve kanun niteliğinde olan 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanun, 6.2.2014 tarihli ve 6518 sayılı Kanun ile yapılan değişikliklerle EHİS’in bakış açısı ve öngördüğü yükümlülükler

doğrultusunda yeniden şekillendirilmiş ve Sözleşme ilkeleri daha belirgin bir şekilde vurgulanarak engellilik alanında hak temelli yaklaşım güçlendirilmiştir.

Bu kapsamda 5378 sayılı Engelliler Hakkında Kanunun EHİS ile uyumlaştırılmasına yönelik olarak aşağıdaki düzenlemeler yapılmıştır:

- Kanunun amacı yeniden düzenlenerek Sözleşme'nin amacı ile uyumlu olarak hak temelli yaklaşım güçlendirilmiştir.
- Kanunun uygulanmasındaki esaslar, engellilerin insan onur ve haysiyetinin dokunulmazlığı temelinde, kendi seçimlerini yapma özgürlüğünü ve bağımsızlığını kapsayacak şekilde bireysel özerkliğine saygı gösterilmesinin esas olduğu, engelliliğe dayalı ayrımcılık yapılamayacağı, engellilere yönelik politika oluşturma, karar alma ve hizmet sunumu süreçlerine engellilerin katılımı, fırsat eşitliği, erişilebilirlik, istismarın önlenmesi, aile bütünlüğünün korunması, engeli olan kadın ve kız çocuklarının çok yönlü ayrımcılığa maruz kalmalarının önlenmesi, engelli çocuğun üstün yararının gözetilmesi ve engellilere yönelik mevzuat düzenlemelerinde Bakanlığımızın görüşünün alınması olarak belirlenmiştir.
- Kanunun ilkeleri ve başta engellilik tanımı olmak üzere birçok tanım Sözleşme doğrultusunda yeniden düzenlenerek, engelli kişinin kendi eksikliklerine ve yetersizliklerine vurgu yapan tıbbi odaklı bakış açısı yerine engelliliği bireyin sosyal çevre ile olan etkileşimiyle birlikte tanımlayan yeni anlayışın Kanuna yansıtılması sağlanmıştır.
- Engellilerin haklarının korunması ve geliştirilmesi açısından engelliliğe dayalı ayrımcılık ve türleri, makul düzenleme, erişilebilirlik gibi bazı temel kavramların tanımlarına Kanunda yer verilerek mevzuatta ilk defa yer almaları sağlanmıştır.
- Kanunda ayrımcılıkla ilgili ayrı bir madde düzenlenerek, ayrımcılık yasağı vurgulanmış ve eşitliği sağlamak üzere engellilere yönelik makul düzenlemelerin yapılması için gerekli tedbirlerin alınması hükme bağlanmıştır. Yine, 2010 yılında Anayasada yapılan değişiklik kanun düzeyine aktararak engellilerin hak ve özgürlüklerden tam ve eşit olarak yararlanmasını sağlamaya yönelik alınacak özel tedbirlerin ayrımcılık olarak değerlendirilemeyeceği düzenlenmiştir.
- Engellilerin diğer bireylerle eşit koşullarda bağımsız olarak toplum içinde yaşamalarının esas olduğu ve özel bir yaşama düzenine zorlanamayacakları düzenlenmiştir. Engellilerin topluma dâhil olmaları ve toplum içinde yaşamaları amacıyla bireysel destek hizmetleri de dâhil olmak üzere ihtiyaç duydukları toplum temelli destek hizmetlerine erişimlerinin sağlanması öngörülmüştür.

Sözleşmenin uygulanmasını teşvik etmek üzere mevzuat çalışmaları ile birlikte araştırmalar, gösterge çalışmaları gibi yapısal çalışmalar, yayınlar ve seminerler gibi farkındalık çalışmaları Bakanlığımız tarafından yürütülmektedir.

Söz konusu Sözleşmeden doğan yükümlülükleri gereği, 2012 yılında ülkemizde engellilere yönelik oluşturulacak politika ve uygulamalarda Sözleşmenin esas alınmasının teşvik edilmesi ve engelliliğe dayalı ayrımcılıkla mücadele edilmesi için 4 farklı hedef gruba yönelik olarak "İnsan Hakları ve Engellilik" başlıklı bilgilendirme seminerlerini içeren bir proje yürütmüştür. Ulusal bütçe ile gerçekleştirilen proje çerçevesinde kamu kurum ve kuruluşları, yasama, yargı ile sivil toplum kuruluşlarının temsilcilerinin katılımı ile düzenlenen 4 farklı seminere ek olarak Sözleşmenin ülkemizde uygulanmasının teşvik edilmesi amacıyla bu hedef gruplara yönelik uygulama rehberleri ve engelliler için uygun formatları da içeren çeşitli yayınlar oluşturulmuştur. Proje çerçevesinde Türkiye'de ilk kez Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin görsel-işitsel formatı ve zihinsel engelliler için kolay okunur formatı hazırlanmış ve yayınlanmıştır.

Bu Projelerin yanı sıra, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Komitesi tarafından Sözleşmenin uygulanması konusunda rehberlik etmek üzere hazırlanan “Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ve İhtiyari Protokolüne ilişkin Parlamenterler Kitabı” sivil toplum iş birliği ile Türkçe’ye çevrilerek basılmıştır.

Bununla birlikte, Avrupa Komisyonu Teknik Yardım ve Bilgi Değişim Ofisi (TAIEX) iş birliğinde Sözleşme hükümlerine ilişkin başlıklarda düzenlediği çalıştaylar ile Sözleşme’nin uygulanmasına yönelik iyi örneklerin sorumlu ve ilgili kurumlarla paylaşılmasını amaçlamaktadır. Bu kapsamda 11.09.2009 tarihinde “AB Ülkelerinde Ayrımcılıkla Mücadele Mekanizmaları Çalıştayı”, 21.03.2011 tarihinde “AB Ülkelerinde BM Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Ulusal Uygulamaları Çalıştayı”, 5.10.2012 tarihinde “Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’nin Uygulanması ve İzlenmesi: Avrupa Birliği Ülkelerinde Özürlülük Konusunda Veri Toplama ve İstatistik ile İlgili Çalışmalar Çalıştayı” 5-6.09.2013 tarihlerinde “Uzun Süreli Bakım ve Finansman Modelleri Çalıştayı” 13-14.10.2014 tarihlerinde “Engellilerin Siyasal ve Kamusal Yaşama Katılımı Çalıştayı” ve “Engelli ve Yaşlı Bireyler İçin Bakım Sigortası” başlıklı TAIEX Çalıştayı 20-21.01.2021 tarihlerinde çevrim içi olarak gerçekleştirilmiştir.

Kamu sektörü ile sivil toplum arasındaki diyalogu güçlendirmek ve özellikle engellilik alanında çalışmalar yapan STK’ların hak temelli savunuculuk kapasitelerini artırmak üzere Bakanlığımız tarafından 2014 ile 2016 yılları arasında bölgesel düzeyde 24 adet Sivil Toplum Kapasite Geliştirme Semineri gerçekleştirilmiştir.

Birleşmiş Milletler Kalkınma Programı iş birliği ile 2013-2016 yıllarını kapsayan ve Sözleşme’nin uygulanmasının teşvik edilmesi ve bu uygulamanın izlenme kapasitesinin artırılmasını amaçlayan “Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme’nin Uygulanma ve İzlenmesine Destek Projesi” yürütülmüştür. Proje kapsamında; ilgili tüm kamu kurum ve kuruluşlarının Sözleşme’de öngörülen yükümlülükleri konusunda farkındalıklarının artırılmasına yönelik faaliyetler yapılmıştır. Bununla birlikte belirlenen hak alanlarında (sağlık hakkı, eğitim hakkı, istihdam hakkı, kültür ve turizm hakkı, spor hakkı, sömürü ve şiddetten masun olma hakkı, siyasal ve kamusal yaşama katılım hakkı) engellilerin haklarının gerçekleştirilme düzeyinin ortaya konulması amacıyla Sözleşmenin uygulanmasının izlenmesine imkân verecek göstergeler ve ilgili soruları kamu kurumları, STK’lar ve akademisyenlerin iş birliğinde oluşturulmuştur. Proje kapsamında ayrıca engellilerin haklarına ilişkin toplum genelinde farkındalık oluşturmak üzere üç farklı animasyon film çalışması gerçekleştirilmiştir.

EHİS’in odak kurumu olan Bakanlığımız; EHİS’in uygulanmasının güçlendirilmesi ve izlenmesi kapsamında, periyodik aralıklarla kamu kurum ve kuruluşlarının temsilcilerinin katılımıyla engellilik alanında gerçekleştirilen çalışmalar ve yapılabileceklerle ilişkin “Kamu İstişare Toplantıları”nı gerçekleştirilmektedir.

Ülkemizin hak temelli ve kalkınma odaklı engellilik politikasının yerel yönetimler dahil tüm taraflarca benimsenmesini teşvik etmek üzere 2030 Engelsiz Vizyon’un yerel düzeye aktarılmasını sağlamak, engellilik kapsayıcı politikalar konusunda ortak anlayışı güçlendirmek, yerel yönetimlerin engellilere yönelik faaliyetlerini görünür kılmak, bu konudaki iyi uygulama örneklerinin ulusal düzeyde yaygınlaştırılmasını sağlamak ve yerel yönetimler arasındaki iş birliğini güçlendirmek amaçlarıyla yerel yönetimlere yönelik bölgesel düzeyde Belediyecilikte Engelsiz Vizyon Seminerleri gerçekleştirilmesi planlanmıştır. Bu kapsamda Belediyecilikte Engelsiz Vizyon Seminerlerinden ilki 13.07.2021 tarihinde çevrim içi ortamda gerçekleştirilmiştir.

2013/8 sayılı Engelli Hakları İzleme ve Değerlendirme Kurulu konusundaki genelge engelli hakları konusunda ulusal düzeyde güçlü bir koordinasyonu sağlamak için tüm bakanlıkları, ilgili kamu kurumlarını, engellilik alanında faaliyet göstermekte olup ulusal düzeyde en çok temsil gücünü

haiz iki konfederasyonun üst düzey temsilcilerini bir araya getirerek güçlendirmek amacıyla revize edilmiştir.

Bununla birlikte engellilerin eşit vatandaşlar olarak potansiyellerini gerçekleştirebildikleri içermeci bir toplum olma yolunda, ülkemizin vizyonunu ortaya koyan 2030 Engelsiz Vizyon Belgesi 3.12.2021 Dünya Engelliler Günü'nde Cumhurbaşkanımız Sn. Recep Tayyip ERDOĞAN tarafından ilan edilmiştir.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi kamu kurum ve kuruluşları, engellilik alanında faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları ve bu alanda çalışmalar yürüten akademisyenlerin katılımıyla Bakanlığımız koordinasyonunda hazırlanmıştır.

Engelsiz Vizyon Belgesi "İçermeci ve Erişilebilir Toplum", "Hakların Korunması ve Adalet", "Sağlık ve İyilik Hali", "Kapsayıcı Eğitim", "Ekonomik Güvence", "Bağımsız Yaşam", "Afet ve İnsani Bakımdan Acil Durumlar" ve "Uygulama ve İzleme" olarak 8 başlık altında, 31 hedef ve 107 eylem alanından oluşmaktadır.

2030 Engelsiz Vizyon Belgesi'nin amaç ve hedeflerinin 3'er yıllık eylem planları ile hayata geçirilmesi planlanmıştır. Bu doğrultuda ilk Engelli Hakları Ulusal Eylem Planı'nın hazırlıkları, tüm tarafların katılımıyla devam etmektedir.